

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: РОЗВИТОК, АНАЛІЗ СТАНУ СЬОГОДЕННЯ

Пилипенко Н. В., Наухатський О. Ш.

Інклюзивна освіта є однією із своєрідних ознак держав з гуманним, демократичним і розвиненим суспільством. Інклюзія – це повага до індивідуальних особливостей кожного з учнів. Вона стирає всі кордони, забезпечує доступність та якість освіти для всіх дітей.

«Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [4].

Мета дослідження – проаналізувати стан дослідженості проблеми, проаналізувати процес введення інклюзивної освіти в Україні та її стан розробленості на сьогодні.

Процес створення інклюзивного освітнього середовища передбачає створення комфортних умов навчання для дітей з особливими потребами, їх інтеграцію у навчальні заклади, де вони стануть частиною звичайних навчальних колективів. Це дозволить дітям стати повноцінними членами суспільства і не комплексувати щодо їх інакшості, полегшить перебіг їх соціальної адаптації.

Система освіти України довгий час базувалась на вітчизняних засадах. Згідно з ними, всі діти з особливими потребами могли навчатись виключно в навчальних закладах закритого типу, а в кращому випадку в спеціалізованих класах. Вітчизняна система часто ігнорувала досліджувану проблему: вживався термін «інвалід».

Інклюзія в освіті закордоном вже давно стала нормою. Її створенню у великій мірі сприяли благодійні і громадські організації, створені батьками дітей з особливими потребами. Цей напрямок став успішним і неодноразово було доказано його важливість та успішність. На даний момент закордонними експертами розроблено багато методичної літератури для вчителів, педагоги з різних країн вже давно мають великий досвід роботи в таких класах.

Формування інклюзивного середовища освіти в Україні було актуальною проблемою протягом всього часу існування системи освіти в державі, але тільки нещодавно з'явилися великі зрушення у вирішенні цієї проблеми. Першим кроком стало прийняття 1 жовтня 2010 року «Концепції розвитку навчання». Вона несла за собою низку підзаконних актів та вони, нажаль, не могли діяти повноцінно. Не вистачало закону, який би їх міг врегулювати. Тому вихід Закону України «Про освіту» в 2016 році зміг вирішити цю проблему, завдяки ньому в Україні формально зникло поняття «інвалід», з'явилося більш гуманне поняття – «дитина з особливими освітніми потребами», підзаконні акти отримали основний закон, на який могли спиратись. Також великого значення мало прийняття «Концепції Нової Української Школи». У новій українській школі всі вчителі мають вміння працювати з дітьми з особливими освітніми потребами, школа стане такою, до якої учням буде приємно ходити, всі учасники освітнього процесу стануть рівними між собою [1, 3, 4]

Згідно з цими законами держава відходить від практики використання відокремлених спецшкіл та інтернатів для дітей з особливими освітніми потребами. З 1 вересня 2016 року офіційно заборонено здійснювати набори для таких дітей у спецшколи та інтернати. Тепер всі інтернати та спецшколи мають бути переформатовані в звичайні навчальні заклади, де діти зможуть навчатися нарівні [3].

Інклюзивна освіта дає дітям з обмеженими можливостями багато переваг, такі діти будуть здатні добиватися успіху. В інклюзивному середовищі підвищиться їх соціальна компетентність, вдосконаляться їх комунікативні здібності. Посилиться соціальне сприйняття дітей з неподібними до інших здібностями, відтепер діти працюватимуть з ними нарівні і потроху будуть вчитися бачити перед собою звичайну людину, не акцентуючи своєї уваги на їх вадах, почнуть усвідомлювати, що між ними є багато спільного.

Однією з проблем введення інклюзивної освіти в Україні є, насамперед, закріплення розвитку реформи за конкретною особистістю, тобто його персоніфікація. В Україні проблемою інклюзивної освіти почала опікуватись Марина Порошенко. Так, взагалі це добре, що проблема не стоїть на місці, що є її розвиток на державному рівні. Та все-таки краще було б, щоб такими справами займалась правова система України, але, нажаль, за просуванням реформ майже завжди хтось стоїть. В даний момент завдяки їй іде активна інформаційна і роз'яснювальна робота щодо популяризації інклюзивної освіти в Україні, збільшується державне фінансування на програми з інклюзивної освіти.

Та й взагалі після прийняття реформи освіти конкретно в цьому напрямку залишились деякі проблеми. Бо інклюзія, насамперед, річ не проста та наш народ є не зовсім толерантним. Створення класів, де на рівних навчатимуться різні діти повело за собою нерозуміння зі сторони батьків, чії діти не мають особливих освітніх потреб. Причиною цьому є в першу чергу радянські стереотипи, згідно з якими навчання таких дітей в одному колективі є повним абсурдом. Також великого значення має необізнаність таких батьків у особливостях навчання в таких класах. Розглянувши особливості навчання за реформою нової української школи, можна побачити, що вчитель матиме свого асистента в класі. Асистент – людина, яка буде допомагати вчителю у реалізації навчальної програми, яка з моменту прийняття закону стала майже індивідуальною для кожного з учнів. Батьки учнів бояться того, що якщо

в класі будуть діти, котрі будуть якось відставати від навчальної програми, то й розвиток їх опиниться під загрозою. Насправді боятися нічого, всередині класу діти будуть розділені на групи за розвитком, це дозволить учителеві скласти для них навчальну програму відповідно з їх розвитком. Для дітей з особливими освітніми потребами така програма повинна складатись індивідуально, тобто ніяких «загроз» для інших присутність таких дітей в класі не принесе.

Нашій державі слід перейняти досвід інших країн, де поняття «інклюзивний клас» вже стало нормою, громадяни цих країн не звертають уваги на дітей з особливими освітніми потребами, всі діти для них є рівними. Зараз в Україні вже є великі зрушення, кількість охоплених системою інклюзивної освіти збільшується з кожним роком.

Отже, на сьогодні ще не подолано всіх проблем, пов'язаних з веденням інклюзії та наша держава продовжує невпинно прогресувати в цьому напрямку. У нас вже є достатньо хороша нормативна база для інклюзії, з кожним роком тисячі вчителів підвищують свій педагогічний досвід і потроху стають експертами в сфері інклюзивності. Інклюзія річ хоч і не з простих, та воно того коштує.

Отже, введення інклюзії – це великий крок вперед. Не треба цього боятись, а слід прийняти це за потрібне, всі ці речі покращать життя тисяч інших людей, для них будуть відкриті всі двері і ніхто вже точно не знає, яких висот вони зможуть досягти.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОНУ № 912 від 01.10.2010 // Електронний ресурс: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>. [19.03.2019].

2. Даниелс Елен Р. і Стаффорд Кей. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів. Львів : Товариство «Надія», 2002. С. 23

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 2249-VIII від 19.12.2017 // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-19>. [11.03.2019].

4. Закон України «Про освіту» № 2145-VII від 05.09.2017 // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [17.03.2019].